

Commentaar concept NPE- namens Grootouders voor het Klimaat

18 september 2023

Algemeen

- Het document heeft als titel Nationaal planenergiesysteem – Concept, maar het is nog allerm minst een plan. Het is een document waarin richtingen en intenties worden aangegeven (en veelal de juiste), maar dat nog nauwelijks concreet is. Er missen tijdspaden, gekwantificeerde doelstellingen, milestones en een lijst van acties en meetinstrumenten.

Dit en ook de schrijfstijl geven niet de indruk van een hoge “sense of urgency”.

Verder zijn een aantal ambtelijke werkdocumenten bijgevoegd, die soms meer kwantitatieve informatie verschaffen. Maar dat is ook verwarrend, want wat is nu “het” concept plan?

Rol van lokale energiesystemen onderbelicht

- In hoofdstuk 2.1 wordt aandacht besteed aan lokale opwek van duurzame energie als aanvulling op grote wind- en zonneparken op de Noordzee. Maar de toon van de tekst hierover is afwachtend (“ ..kan het centrale systeem ontlast worden..”, “..bieden kansen voor participatie door inwoners...”). Ook in hoofdstuk 2.5 is de paragraaf over lokale initiatieven erg voorzichtig (“Zolang dit niet nadelig is voor de omgeving of de maatschappij ...”, “Het kabinet staat positief tegenover lokale initiatieven.”). Dit staat in schrille tegenstelling tot wat er hierover in het rapport van de Expert Groep Energiesysteem 2050 is gezegd. Daar wordt in hoofdstuk 4 een vurig pleidooi gehouden om lokale energiesystemen een centrale rol te geven in het totale energiesysteem, met als boodschap dat de overheid daar zwaar op zou moeten inzetten en voor de realisatie ervan de regie op zich moet nemen. Deze boodschap ontbreekt volstrekt in het concept NPE behoudens aankondiging van een Programma Stimulering Energiehubs; er wordt weliswaar in het ambtelijk werkdocument hoofdstuk 5, pag 90-94 iets over gezegd, maar het is onduidelijk of dat achtergrondinformatie is of onderdeel uitmaakt van de voorstellen. Het risico groot is dat er van die lokale energiesystemen weinig terecht komt.
- In het definitieve NPE zou dit element een veel centraler rol moeten spelen en een actieve en sturende rol van de overheid moeten bevatten. Niet alleen omdat de zeggenschap van burgers en bedrijven over hun lokale energiesysteem serieus moet worden versterkt, maar ook om de problematische netcongestie te verminderen.

Wind op zee heel belangrijk voor lokale energiehubs

- In hoofdstuk 2.2 wordt kort gerefereerd aan de mogelijkheid om duurzame stroom van wind op zee in te zetten bij lokale energiehubs. Dat wordt niet verder uitgewerkt, terwijl dit een essentieel onderdeel is van lokale energiesystemen waarbij vraag en aanbod op elkaar moet worden afgestemd. Door beperkingen voor het realiseren van wind op land zal lokale opwek vooral in de vorm van zon-pv (in parken of op daken) gestalte krijgen. Daarmee ontstaat een aanbodprofiel dat moeilijk te matchen is met lokale vraag. Door stroom van wind op zee beschikbaar te maken voor lokale energiehubs kan die matching aanzienlijk verbeterd worden. De beste vorm om dat in de praktijk te doen is om een deel van de nog te bouwen wind

op zee capaciteit in coöperatieve handen te geven, zie het initiatief Onze Noordzee Stroom.

Versterken van toezicht en handhaving hard nodig

- Aan de zeer noodzakelijke versterking van toezicht en handhaving wordt slechts mondjesmaat aandacht besteed. In hoofdstuk 2.2 over energiebesparing wordt het slechts en passant genoemd en in de rest van het concept NPE komt het helemaal niet voor. Het huidige gebrek aan toezicht en handhaving vraagt om een serieuze verbeteringsslag.

Conversieverliezen beperken- geen instrumenten

- In hoofdstuk 2.2 wordt gewaarschuwd voor het niet onnodig creëren van conversieverliezen door groene waterstof in te zetten waar ook directe elektrificatie mogelijk is. In de rest van het stuk wordt echter zoveel nadruk gelegd op de inzet van groene waterstof dat er een groot risico is dat die onnodige en schadelijke conversie toch gaat plaatsvinden. Er ontbreekt nu een sturingsinstrument om dat te voorkomen. In hoofdstuk 2.3 wordt nadrukkelijk gesteld dat er tot aan 2035 onvoldoende CO2 vrije elektriciteit beschikbaar zal zijn voor de productie van groene waterstof of synthetische brandstoffen. Opnieuw ontbreekt hier een sturingsinstrument om dat te borgen.

Negatieve emissies- een visie ontbreekt

- In hoofdstuk 2.3 wordt nadrukkelijk gesteld dat er spaarzaam met niet fossiele koolstof (lees biomassa) moet worden omgegaan omdat dat ook nodig is voor het realiseren van negatieve emissies. Er ontbreekt echter een duidelijke visie op de timing en omvang van het realiseren van negatieve emissies en de rol van BECCS daarin, waardoor het allemaal erg vrijblijvend is wat er over biomassa, CCS en negatieve emissies wordt gezegd. Terwijl het tijdig realiseren van voldoende negatieve emissies van groot belang is voor het realiseren van netto nul uitstoot van broeikasgassen in 2050.
- De rol van CDR (verwijdering van CO2 uit de atmosfeer) als bron voor synthetische brandstoffen krijgt te weinig aandacht in het concept NPE. Ook in het onderzoeksrapport naar negatieve emissies dat als bijlage beschikbaar is wordt over DACCS alleen in beschouwende zin gesproken. Dat is een omissie omdat zonder een duidelijke beleidskeus voor DACCS ontwikkeling echt circulaire niet-fossiele koolstof ketens niet zullen worden gerealiseerd.

De rol van kernenergie in het energiesysteem onvoldoende geanalyseerd

- Er ontbreekt in het concept NPE een analyse van de rol die kernenergie in het energiesysteem zou kunnen spelen. Weliswaar wordt er in het ambtelijk werkdocument B iets over gezegd, maar het is onduidelijk of dat achtergrondinformatie betreft dan wel onderdeel uitmaakt van de voorstellen. Gezien het grote verwachte aanbod van duurzame bronnen zal de vraag moeten worden beantwoord of er wel een economische rendabele rol voor de basislast uit kerncentrales is. Zijn er voldoende uren waarin kerncentrales nodig zijn voor de vraag en wat zijn de kosten van de kernstroom dan? Of gaat kernstroom leiden tot afschakelen van duurzame bronnen in piekperioden met alle kosten van dien?

Flexibilisering van de energievraag moet veel krachtiger worden aangepakt

- Het concept NPE refereert veelvuldig aan de noodzaak van flexibilisering van vraag en aanbod, maar besteedt te weinig aandacht aan de concrete opties voor vraagflexibiliteit en aan beleidsinstrumenten om die flexibilisering van de vraag ook daadwerkelijk te vergroten. Het beschikbaar krijgen van elektrische auto's die bi-directioneel kunnen laden/afgeven, warmtebuffers bij warmtepompen en industriële processen die flexibel elektriciteit kunnen gebruiken zou sterk gestimuleerd/ bevorderd moeten worden.

Rechtvaardigheid ontbreekt

- Het concept NPE bevat weinig over de cruciale vraag hoe de energietransitie op een rechtvaardige manier tot een goed einde kan worden gebracht

Te optimistisch over beschikbare warmte

- Er wordt ingezet op een maximale benutting van Warmte: 150PJ in 2050 (NPE 3.2.4 blz 29). In de ambtelijke bijlage 3 lezen we op pag 83: Een inventarisatie op basis van de huidige beleidsinzet en op basis van verwachtingen maakt duidelijk dat het praktisch potentieel van alleen MT-bronnen niet voldoende is om in de warmtevraag in 2030 en 2050 te voldoen. Ook (Z)LT-bronnen zijn nodig en hebben hun eigen toepassingsbereik in de gebouwde omgeving en glastuinbouw.
Er moet niet te optimistisch gedacht worden over de mogelijkheden van Warmtenetten, in het bijzonder ook over de doelmatigheid van (Z)LT warmtenetten, met hun kostbare infrastructuur en verliezen in de lokale distributie.
Ook de effecten van koeling in de zomer worden niet behandeld.
Lage temperatuur warmtenetten (10 á 15 graden) moeten in detail beschouwd worden. In de zomer zullen veel langere warme periodes voorkomen met als gevolg dat veel mensen een airconditioner zullen aanschaffen. Dat zal een piekstroom veroorzaken op het elektriciteitsnet. Een goed ontworpen warmtenet kan gebruikt worden om dan te koelen, en in de winter, met behulp van een warmtepomp in de woning, om de woning (bij) te verwarmen. Deze warmtepomp zal dan een veel lager vermogen kunnen hebben.

Bunkerbrandstoffen

- De bunkerbrandstoffen vormen een belangrijk deel van de huidige energievraag (Ambtelijk werkdocument C, 1.1 p.24 en 27-28) en het is zeer de vraag of Nederland de meest aantrekkelijke vestigingsplaats is voor de toekomstige productie en levering hiervan. Dat heeft ook invloed op de noodzaak om naast Wind en Zon ook nog extra opwekkingsvermogen (zoals kernenergie) beschikbaar te houden. Het is belangrijk hierover een duidelijke keuze te presenteren.